

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ МЕДИЧНІЙ ШКОЛІ

Саричев Л.П., Савченко Р.Б., Саричев Я.В., Сухомлин С.А., Супруненко С.М.

Полтавський державний медичний університет

Проаналізовано проблеми дистанційного навчання у вищій медичній школі, запропоновано перспективні підходи до підготовки здобувачів вищої освіти як стратегічного напрямку розвитку медичної науки. Проведено аналіз найважливіших передумов успішного переходу на дистанційні форми навчання (наявність освітніх інтернет-ресурсів, можливості використання мобільних пристроїв, вивчення досвіду online-навчання).

Ключові слова: медицина, освіта, навчальний процес, online- навчання.

The problems of distance education in a higher medical school are analyzed, promising approaches to the training of students of higher education as a strategic direction of the development of medical science are proposed. An analysis of the most important prerequisites for a successful transition to distance learning (availability of online educational resources, the possibility of using mobile devices, studying the experience of online learning) was carried out.

Keywords: medicine, education, educational process, online education.

COVID-19 – хвороба, що спричинена SARS-CoV-2, починаючись як звичайна застуда, нерідко закінчується тяжкими ускладненнями [13]. Уперше була зареєстрована в Китаї у 2019 році як невідома пневмонія [8]. Унаслідок стрімкого поширення хвороби Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила її пандемією [13]. Незважаючи на безпрецедентні спроби стримати хворобу, COVID-19 спричинив смерть понад п'яти мільйонів людей. Метааналіз показав, що фізичне дистанціювання є найважливішим заходом, спрямованим на обмеження пандемії [2]. Як наслідок, більшість урядів запровадили карантин для стримування COVID-19 і реалізують усі можливі види діяльності online, включаючи навчальний процес, офісну роботу і та ін. [3, 6]. В умовах пандемії та військового стану уряд України тимчасово призупиняв відвідування робочих місць у державних і приватних навчальних закладах, запровадив online-сервіси й активізував систему дистанційного навчання в освітньому просторі.

Пандемія COVID-19 змінила аспекти навчання в Україні та світі. Карантин унеможливив проведення навчального процесу в медичних ЗВО традиційними методами (усні й письмові опитування, тестування, відвідування лекцій, участь у клінічних розборах пацієнтів і операціях), що привело до перебудови навчального процесу й переходу на дистанційну форму навчання [10].

За останнє десятиліття освітні ресурси для здобувачів вищої освіти медичних закладів вищої освіти розширюються стрімкими темпами. За даними метааналізу, за умов правильної організації навчального процесу online навчання дозволяє здобувачам освіти здобути знання належного рівня [1]. Однак низка досліджень указує на певні обмеження для впровадження електронних форм навчання в медичних ЗВО, зокрема часові особливості, зниження рівня практичних навичок, відсутність інституційних стратегій і підтримки [7].

Для ефективного проведення дистанційного навчального процесу використовують навчальну платформу Moodle. Завдяки її модульності студенти мають безперервний доступ до навчальних матеріалів, виконують поточний і підсумковий тестовий контроль рівня засвоєння знань. Онлайн-сервіси Microsoft Teams і Zoom дозволяють комунікувати викладачеві та студентам у режимі реального часу, проводити відеолекції, дискусії, опитування, контроль самопідготовки студентів, підвищити мотиваційну складову підготовки шляхом створення креативних питань у Forms, проведення марафонів на швидкість виконання та ін. Для якісного дистанційного навчального процесу необхідні його цифровізація й інформатизація, командна робота викладачів і студентів, зміна ролі викладача як ментора й координатора, підвищення мотиваційної складової шляхом упровадження творчих підходів до навчання [11].

Традиційні методи навчання, зокрема наставництво, особистий контакт і супервізія, відіграють важливу роль у розвитку когнітивних навичок вищого рівня [12]. Як відомо, найкращий спосіб набути здобувачами вищої освіти знань і навичок – це особистий контакт, взаємодія й дискусія з викладачем. Однак в умовах карантину дистанційні форми навчання зайняли важливе місце в освітньому просторі [13]. Електронні ресурси, включаючи лекції, підручники, навчальні посібники, ситуаційні задачі тощо, швидко поширюються, а мобільні технології й online- інструменти стають усе доступнішими [2, 4]. Проте є багато певних перешкод для впровадження дистанційних форм навчання в медичну освіту [7].

Пандемія COVID-19 прискорила впровадження дистанційних форм навчання, і більшість медичних навчальних закладів використовують online-ресурси незалежно від рівня своєї готовності. За даними N. Kaur et al. (2020), 65,5% респондентів вищої медичної освіти вважають, що online-навчання є таким же ефективним для задоволення індивідуальних потреб у отриманні знань і практичних навичок, як і традиційні методи [5]. Однак є інші спостереження: за даними S. Dost et al. (2020), 51,9% респондентів вважають online-навчання ефективнішим, тоді як на думку 23,7% респондентів воно відповідає традиційним методам. При цьому, більше половини респондентів задоволені наявністю online-підтримки й доступністю online-ресурсів і для викладачів, і для здобувачів вищої освіти. Це свідчить про те, що набутий досвід online-навчання може бути корисним і після пандемії. За даними інших авторів, понад половина респондентів вважають, що online-навчання є значно або дещо менш ефективним у збалансуванні практичного й теоретичного досвіду. Із часом задоволеність online-навчанням, як правило, знижується, що пов'язано з тим, що в медичній освіті вкрай важливо мати контакт із викладачем та пацієнтом і вміти вирішувати питання діагностики й лікування безпосередньо біля ліжка хворого [3]. Зазначимо, що 41,0% респондентів вважають, що online-навчання менш ефективне для здобування знань і практичних навичок [12]. Багато авторів зазначають, що саме змішане навчання дає найкращі результати, й очікують у майбутньому ширшого застосування електронних форм навчання в рамках традиційної медичної освіти [9-11].

Висновок. Online-навчання дозволило продовжити медичну освіту у вкрай важких умовах пандемії й військового стану. Аналіз доступних джерел інформації свідчить, що достатній рівень знань в умовах online-навчання

може бути забезпеченим добре структурованим і організованим поданням матеріалу і, за цих умов, досягати ефективності традиційної освіти. Для успішного проведення дистанційного навчання важливо зробити вибір оптимальної форми навчання або її комбінації.

Список використаної літератури

1. Cook D.A., Levinson A.J., Garside S., Dupras D.M., Erwin P.J., Montori V.M. Internet-based learning in the health professions: a meta-analysis. *JAMA*. 2008. № 300(10). С. 1181–96.
2. Davies B.S., Rafique J., Vincent T.R., Fairclough J., Packer M.H., Vincent R., et al. Mobile medical education (MoMed)-how mobile information resources contribute to learning for undergraduate clinical students-a mixed methods study. *BMC Med Educ*. 2012. № 12(1). С. 1-3.
3. Dost S., Hossain A., Shehab M., Abdelwahed A., Al-Nusair L. Perceptions of medical students towards online teaching during the COVID-19 pandemic: a national cross-sectional survey of 2721 UK medical students. *BMJ Open*. 2020. № 10(11). С. 76-80.
4. Grasso M.A., Yen M.J., Mintz M.L. Survey of handheld computing among medical students. *Comput Methods Programs Biomed*. 2006. № 82(3). С. 196–202.
5. Kaur N., Dwivedi D., Arora J., Gandhi A. Study of the effectiveness of e-learning to conventional teaching in medical undergraduates amid COVID-19 pandemic. *Natl J Physiol Pharm Pharmacol*. 2020. № 10(7). С. 14-16.
6. Mukhtar K., Javed K., Arooj M., Sethi A. Advantages, limitations and recommendations for online learning during COVID-19 pandemic era. *Pak J Med Sci*. 2020. № 36(4). С. 27–31.
7. O'Doherty D., Dromey M., Lougheed J., Hannigan A., Last J., McGrath D. Barriers and solutions to online learning in medical education - an integrative review. *BMC Med Educ*. 2018. № 18(1). С. 130.
8. Prem K., Liu Y., Russell T.W., Kucharski A.J., Eggo R.M., Davies N., et al. The effect of control strategies to reduce social mixing on outcomes of the COVID-19 epidemic in Wuhan, China: a modelling study. *Lancet Public Health*. 2020. № 5(5). С. 261-270.
9. Ruiz J.G., Mintzer M.J., Leipzig R.M. The impact of e-learning in medical education. *Acad Med*. 2006. № 81(3). С. 207–12.
10. Tan W., Hao F., McIntyre R.S., Jiang L., Jiang X., Zhang L., et al. Is returning to work during the COVID-19 pandemic stressful? A study on immediate mental health status and psychoneuroimmunity prevention measures of Chinese workforce. *Brain Behav Immun*. 2020. №87. С. 84–92.
11. Vallée A., Blacher J., Cariou A., Sorbets E.. Blended Learning Compared to Traditional Learning in Medical Education: Systematic Review and Meta-Analysis. *J Med Internet Res*. 2020. №22(8). С. 16504.
12. Wilcha R.J. Effectiveness of Virtual Medical Teaching During the COVID-19 Crisis: Systematic Review. *JMIR Med Educ*. 2020. №6(2). С. 20963.
13. World Health Organization. Modes of transmission of virus causing COVID-19: implications for IPC precaution recommendations: scientific brief. <https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/modes-of-transmission-of-virus-causing-covid-19-implications-for-ipc-precaution-recommendations>. Accessed 12 Oct 2020.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ Й АКТИВІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА КАФЕДРАХ МОРФОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Свінцицька Н.Л., Білаш В.П., Лисаченко О.Д., Устенко Р.Л.,
Каценко А.Л., Корчан Н.О., Литовка В.В.

Полтавський державний медичний університет

Розглянуто організаційні аспекти самостійної роботи здобувачів освіти з морфологічних дисциплін. Детально висвітлено види самостійної роботи здобувачів освіти під час вивчення фундаментальних освітніх компонентів за формою організації навчального процесу й типом пізнавальної діяльності. Доведено ключову роль викладача в плануванні, організації та контролі самостійної роботи здобувачів освіти.

Ключові слова: самостійна робота, морфологія, освітній компонент, здобувач освіти, навчальний процес.

The organizational aspects of students' self-directed work during the study of morphological disciplines are considered. The types of students' self-directed work during the study of fundamental educational components in the form of organization of the educational process and the type of cognitive activity are disclosed in detail. The key role of the teacher in planning, organization and control of students' self-directed work is proved.

Keywords: students' self-directed work, morphology, educational component, student, educational process.

Складні трансформації, що відбуваються в суспільстві на сучасному етапі, визначають і нові положення, в яких доведеться працювати молодому фахівцю, випускнику закладу вищої освіти (ЗВО). Тому перед вищою школою й освітою в цілому стоять складні завдання підготовки фахівців із високим рівнем кваліфікації. Із цих позицій змінюється ставлення до здобувача освіти і до самого процесу отримання освіти [2]. Зазначений зв'язок має виникати і з боку здобувача освіти, і з боку науково-педагогічного працівника. Коли здобувач освіти розуміє, що відповідальність за свою освіту, за якість знань і за його результати несе він сам, змінюється ставлення до процесу навчання. Значення ж викладача полягає в тому, щоб допомогти здобувачу освіти побудувати свій індивідуальний освітній план. Як показує досвід, спрямування процесу навчання на проектування і втілення індивідуального освітнього плану вимагає численних перетворень не тільки в роботі викладача, а і в освітньому середовищі й організації освітнього процесу [3;5].

За таких підходів і критеріїв вектор інноваційних процесів у вищій освіті має бути реалізований через оновлення освітніх технологій, зі збільшенням частки таких програм, які передбачають *самостійну роботу здобувачів освіти*.

Потрібно враховувати, що навчальний процес у ЗВО має і методологічний, і системний характер. Загальновідомо, що вища школа в підґрунті своєму має потужну організацію виховання й навчання здобувачів